

SA EXAM PAPERS

YOUR LEADING PAST YEAR EXAM PAPER
PORTAL

Visit SA Exam Papers

www.saexampapers.co.za

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

MOPHATO 12

SETSWANA PUO YA GAE (HL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

NGWANAITSEELE 2017

MEMORANTAMO

MADUO: 80

Memorantamo o, o na le ditsebe di le 20.

KAROLO YA A: POKO**MELODI YA POKO - RM Ramagoshi****POTSO 1 (POTSO YA TLHAMO)**

ELA TLHOKO: Mo tthamong ya motlhatlhojwa go tshwanetse ga akarediwa dintlha tse di fa tlase. Go tlaa dirisiwa ruboriki ya maduo a a kana ka 10 go tshwaya tlhamo ya motlhatlhojwa.

'AFORIKABORWA YO MOŠWA' – MO Molamu

- Mmoki o tlhagisa maikutlo a lerato le tlotlomatso ya Aforikaborwa yo mošwa.
- O mo tshwantsha le kgarejana e e mabonomantle.
- Mmoki o kaya fa bontle jwa Aforikaborwa yo mošwa bo itshupa ka mo a bopegileng ka teng ka ntlha ya mekgatsha le dithaba.
- O kaya fa Aforikaborwa yo mošwa a ntlafadiwa gape ke go dikologiswa ke mawatle a magolo.
- Aforikaborwa yo mošwa o na le melapo e e elelang metsi e e boifisang banna.
- O kaya fa Aforikaborwa yo mošwa a humile ka dikgwa tse di boitshegang tse mo go tsona ditshedi tse di farologaneng di tshelang ka kagiso.
- Mmoki o kaya fa baagi ba Aforikaborwa yo mošwa ba sa itse dithoromo tse di itemogelwang mo mafatsheng a mangwe.
- O kaya fa dithoromo tse di itemogelwang e le mathata a a tlholwang ke batho fela ka go dira dilo tse di sa siamang.
- Mmoki o eletsa fa Aforikaborwa yo mošwa a ka goroga ka kgomotso le kagiso.
- Keletso ya mmoki ke gore dintwa le dipolaano mo metseng le mo magaeng tse di ntse di le teng, di fele mo go Aforikaborwa yo mošwa.
- Gore botho jo bo nyeletseng mo bathong bo boele bo nne teng.
- Go tle go bonale fa tota go buisana, mme e seng go lwa, go le botlhokwa thata.
- Ka e bile dipolaano tse di kanakana di dirile bana dikhutsana, basadi di ba dirile batlholagadi.
- Gore e se ka ya re moeng a goroga a gopolelwa fa a tlisitse dikgang tse di seng monate.

[10]**POTSO 2 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)****'MENOMASWEU POLAYA E TSHEGA' – FS Khunou**

- 2.1 Kutlobotlhoko ka ntlha ya bolwetse bo bo mo tseetseng ntsalae. (2)
- 2.2 Neeletsano- go tseweletsa kakanyo e e mo moleng wa ntlha mo moleng o o latelang, go golaganya mela e mebedi ntle le go dirisa lekpanyi. (2)
- 2.3 Mmoki o ikopela go newa tetla ya go ripitla bolwetse bo a bo bitsang tshetlhana ya Bataung ka bo mo tseetse ntsalae. (2)
- 2.4 Tshwantshanyo- go tshwantshanya bogale jwa meno a bolwetse le digai tsa Matebele. (2)
- 2.5 Ke ithutile ka ga bosetlhogo ba bolwetse/kutlobotlhoko e e tlisiwang ke bolwetse.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko). (2)

[10]

POTSO 3 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)**'BOTSOFE' – LD Raditladi**

- 3.1 Maikutlo a go utlwa bothoko ka a setse a tsofetse, a sa tshwane le pele. (2)
- 3.2 Leboko la sonete le bopilwe ka dikarolo di le pedi e leng Okotheifi ya mela e le robedi le Seselete ya mela e merataro. (2)
- 3.3 Tlogelo- Go somarela mafoko ka go tlisa kekelano ka bonako ga mola ka go tlogela tlhogo ya lefoko 'di' mo go kima/ 'di' mo go thobane go tlisa go kibakibela ka bonako ga moribo / morethetho mo molathetong. (2)
- 3.4 Tshwantshanyo – gore mmuisi a tlhologanye bonolo ka se go buiwang ka ga sona ka go bapisa mmala o mosweu wa meriri ya batsofe le bosweu jwa mašwi. (2)
- 3.5 Ga go na kwa motho a ka tshabelang botsofe gone/Motho ga a nnele mošwa ruri/go na le nako ya bošwa le ya botsofe.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko). (2)
- [10]**

POTSO 4 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)**'MADUBEDUBE A 1939' – JM Lekgetho le ba bangwe**

- 4.1 Maikutlo a kutlobotlhoko ka bosetlhogo bo bo tlisiwang ke ntwana e e neng e tlhasetse. (2)
- 4.2 Ke tshekaganyo ka go bo bokao jwa **karolo ya ntlha ya mola wa ntlha** bo tsamaelana le bokao jwa **karolo ya bobedi ya mola wa bobedi**, e leng, **go dubegile**; fa bokao jwa *karolo ya bobedi ya mola wa ntlha* bo tsamaelana le bokao jwa *karolo ya ntlha ya mola wa bobedi*, e leng, *go senyegile*. (2)
- 4.3 Go lala go lela/tlhodia modumo wa marumo fela. (2)
- 4.4 Mothofatso – kgabo ya molelo e filwe maikutlo a setho a go ja kgotsa go senya gotlhe fa e lakaila sengwe le sengwe. (2)
- 4.5 Ke ithutile gore ntwana e na le ditlamorago tse di utlwisang botlhoko/ga go ka moo motho a ka tilang ntwana fa e tlhasetse ka teng/gore ntwana ya 1939 e ne e le thata tota.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko). (2)
- [10]**

POTSO 5 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)**'BOSIELA' – LD Raditladi**

- 5.1 Maikutlo a kutlobotlhoko ya gore bosielga ga bo tlhapege, ga bo tswe mo mothong. (2)
- 5.2 Bosielga ga bo tlhophe, bo tllhasela batho le diphologolo. (2)
- 5.3 Tllhatlagano ya mafoko – go gatelela bokao jwa botlhoko jo bo tllholwang ke bosielga.
Go /sale /bolota
Go /sale /sebody
Thuanyi letiro leina (2)
- 5.4 Tshwantshiso – bosielga ga bo kgone go itshokelwa fela jaaka mosetlho fa o rwaletswe le setlhako, o kokonela motho. (2)
- 5.5 Bosielga ga bo tswe mo mothong/bosielga bo utlwisga botlhoko/bosielga ga bo tlhophe.
(Dikarabo tsa batllhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko). (2)

[10]**PALOGOTLHE YA KAROLO YA A: 30**

KAROLO YA B: PADI/DITLHANGWA TSA SETSO**PADI****POTSO 6 (POTSO YA TLHAMO)**

ELA TLHOKO: Mo tlamong ya motlhatlhojwa go tshwanetse ga akarediwa dintlha tse di fa tlase. Go tlaa dirisiwa ruboriki ya maduo a a kana ka 25 go tshwaya tiro ya motlhatlhojwa.

LEBA SEIPONE – Kabelo Kgatea

- Kgang e e reng ngwana o godisiwa ke setšhaba ke boammaaruri gonne fa re tla mo go Motswagauteng o godisitswe ka go tlhakanelwa ke mabogo a a farologaneng.
- Go nnile jalo ka kgodiso ya ga Motswagauteng, go kaya gore ga a godisiwa ke batsadi ba gagwe fela, o godisitswe ke setšhaba, ditsala le batho fela ba a nnileng le kamano le bona, gonne ba mo agile go fitlha e nna monnatia le motho-setšhabeng.
- Motswagauteng o romelwa kwa Motsitlane ke mmaagwe, Gokatweng, kwa a gorogelang mo diatleng tsa monnamogolo Puso le mosadimogolo ljelele, ba ba mo godisang sentle.
- Monnamogolo Puso o godisa Motswagauteng sentle, a mo ruta botshelo ba leruo, a mo apeela kgatsele le motlhaolosa, a mo ruta go lepa dinaledi, le maungo le digwere tsa naga, a bo a mo tshwaela leruo.
- O ne a sala sentle le Motswagauteng fa nkokoagwe, ljelele a ile makgoeng.
- Morago ga loso lwa ga Puso, mosadimogolo ljelele o tlogela tiro go tlhokomela Motswagauteng le go mo ruta gore batho ba ba ipolaileng ga ba tsene ka kgoro ya legodimo, ka jalo mewa ya bona ke yona e kailakailang jaaka dipoko.
- Nkokoagwe o mo ruta thuto ya seipone gore fa a ikobonya le go inyatsa a itebe mo seiponeng, a bue le motho yo a mmonang mo go sona, a mo rate, a mo tlotle, a mo tshepe gonne go se motho ope yo o mosola go feta ena mo botshelong jwa gagwe.
- Motswagauteng o gola le tsala ya gagwe, Pule yo o mo emang nokeng le go mo thusa ka dinako tsothe, fa Moleko le Teko ba mo kgoba ka mafoko ka ntlha ya tshobotsi ya gagwe.
- Kabo o nna le seabe mo kgolong ya ga Motswagauteng morago ga go ngwega kwa Motsitlane, e nna ditsala gape o mo ruta kgwebo ya go kgorometsa dikolotsana go thusa batho ka dithoto tsa bona. Motswagauteng o feleletsa a itheketse kolotsana ya gagwe ka thuso le kemonokeng ya ga Kabo.
- *Salamina* le *Alberto* ba nna le seabe mo kgodisong ya ga Motswagauteng fa a sena go goroga kwa Gauteng, ba mo fa dijo le boroko le go mo alafa fa a ne a tlhasetswe ke mokgotlhwana, a gotlholo thata.
- Kwa Rodipoto, Motswagauteng o gorogela mo lekokong la Tsapitsapi le le nnang le seabe mo go mo direng leloko la lona. Moeteledipele wa Tsapitsapi, Sepoko, o ruta Motswagauteng magokonyane otlhe a botshelo jwa mo mmileng.
- Sepoko o nna le seabe mo go Motswagauteng ka go mo tlhotlheletsa go ikwadisetsa go tseba sekolo sa maitseboa, mme fa ngwaga o fela moeka o kgona go falola lokwalo lwa borobedi ka dinaledi.
- Kwa Keriisetoropo, Motswagauteng o kopana le mosadimogolo *Kobbie*, yo o mo lemogang fa e le ngwana wa ga Gokatweng, mme o mo naya kgodiso e e maleba le go boela le ena kwa Foreiborogo.
- Kwa Foreiborogo, *Kobbie* o tseela Motswagauteng pasa ka sefane sa gagwe le go mo kwadisa kwa sekolong se segolo sa Foreiborogo, go senola gore ruri, ngwana sejo, o a tlhakanelwa.

[25]

POTSO 7 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)**LEBA SEIPONE – Kabelo Kgatea**

- 7.1 Kabo (1)
- 7.2 E ne e nyeletse ka ntlha ya go utswiwa ke baagi ba Foreiborogo, morago ga go teketiwa ga gagwe. (2)
- 7.3 Leina la kgwele ya maoto la ga *Rooijan*, sefane a ipitsa Morolong. (2)
- 7.4 O itigetse mo go *Sarkie Pretorious* le go mo phophola matsele mo ponong ya bana botlhe.
O digile seriti sa sekolo ka go tshwarisa *Koot Labuschagne*.
O tihasetse *Koot Labuschagne* fa a leka go mo kgalemela.
(Di le PEDI fela) (2)
- 7.5 Meriri e le digwapa di tlhokoloditswe.
E le maudi jaaka e kete motho a ja motsoko o motala.
A le moleele, a katogile monyo.
Mosimane wa mmala wa sebilo.
Dimpanyana e ketse ntswa ya lebente.
(Di le NNE fela) (4)
- 7.6 Bogathamelamasisi, bopelokgale jwa motho yo o emelang mathata a gagwe. (2)
- 7.7 O ne a tshaba go tlisa tlhakatlhakano mo botshelong jwa ga *Jankie* le mogatse ka a ne a ratana mo sephiring le ena. (2)
- 7.8 O mo tlhotlheeditse go tshaba legae, mme a fetoga ngwana wa mebila. (2)
- 7.9 Ke ne ke ka buisana le mogokgo le batsadi ba me ka ba tlhalosetsa tsotlhe tse di diragetseng le gore Motswagauteng ga a molato/ke ne ke ka bitsa kopano e ke ka kopang botlhe ka ba kgala le go ba kopa go lebalelana melato le go itshwarelelana.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 7.10 Ee, o ne a bontsha botho le gore ga a na tlhaolele.
Nnyaya, basweu ba na le tlhaolele.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 7.11 Ke ka ba rotloetsa gore fa ba nna le mathata ba itebe mo seiponeng, mme ba rate, ba tlotle le go tshepa motho yo ba mmonang mo seiponeng gonne go se ope yo o mo gaisang mo botshelong. (2)
- 7.12 Ke mosekaphofu ya gaabo yo o sa tshabeng go swa lentswe/manong a ja ka ditshika/seboba re bata sa mokwatla sa mpa re a mpampetsa.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)

[25]

POTSO 8 (POTSO YA TLHAMO)

ELA TLHOKO: Mo tlhamong ya motlhatlhojwa go tshwanetse ga akarediwa dintlha tse di fa tlase. Go tlaa dirisiwa ruboriki ya maduo a a kana ka 25 go tshwaya tiro ya motlhatlhojwa.

OMPFILE UMPHI - DPS Monyaise

- Kgang e e reng ngwana o godisiwa ke setšhaba ke boammaaruri gonne fa re tla mo go Omphile, o godisitswe ka go tlhakanelwa ke mabogo a a farologaneng.
- Mmaagwe e bong Motlalepule o mmone ka ntlha ya go betelwa mme ka a ne a tlhoka o ne a bona go le matshwanedi gore a mo romele kwa legaeng la bana kwa a neng a tlaa bona tlhokomelo gammogo le lerato gona.
- Kwa kgodisetsong, Omphile o ne a godisiwa ke baoki go fitlha a bo a tia. Ntlha e, e tshegetsatsa kgang e e reng ngwana sejo o a tlhakanelwa gonne baoki ba ba mo godisitseng e se batsadi ba gagwe ba madi le nama, mme e le batsadi ba bobedi mo go ena ka ngwana mongwe le mongwe e le ngwana go sa kgathalesege gore ke yo o mo tshotseng kgotsa jang.
- Umphile fa a sena go fatlhoga, monnamogolo Ofentse o tlhoka modisa yo o ka mo disetsang ka a ne a godile. Bana ba ga monnamogolo ba ya kwa kgodisetsong go ya go mmatlela modisa, mme ba mmonnela Omphile.
- Monnamogolo a ikgodisetsa ena, mme ka a ne a tlhoka modisa o mo naya leina la Modise. Go supa fa ngwana e le sejo a tlhakanelwa, Omphile o gola jaana a sena batsadi ka mmaagwe a ne a itheetse a re e tlaa re molelo wa mariga o gakologa a ye go mo tsaya kwa legaeng ja bana go tla go ora molelo le bokgaitsadie.
- Le fa go ntse jalo, o kgonne go bona kgodiso e e maleba kwa legaeng la bana a se ka fa tlase ga kgodiso ya batsadi ba gagwe ba ba mo tshotseng, e bile jaanong o ithuelwa ke monnamogolo Ofentse yo le ena a mo godisitseng jaaka e kete ke ngwana wa gagwe gonne bana ba tshwana botlhe go sa kgathalesege gore ke wa madi kgotsa ga se wa madi.
- Monnamogolo Ofentse mo go rakaneng le Modise, ga a ka a mo tlaola a re ga se wa gagwe, mme o mo godisitse ka tsela e e esi e a godisitseng bana ba gagwe ka yona. Ga a ka a ipolelela gore o mo ruile jaana ka a ne a batla modisa, mme tiro ya gagwe ya felela mo go mo disetseng leruo.
- O ne a mo direla fela jaaka a diretse bana botlhe ba gagwe ka go ba romela sekolong go ba naya isago gonne le fa a ne a sa rutega, o ne a na le kitso ya thuto ka e ne e le mongwe wa batho ba ba mmalwa ba ba neng ba romela bana kwa dikolong mo motseng wa Matile le fa bontsi bo ne bo ise bo tlabologe le go itse mosola wa thuto.
- Se, se supa fa monnamogolo Ofentse a ne a tswelletsatsa tiro ya kgodiso ya ga Omphile e e neng ya retelela mmaagwe go ka e dira, ya go mo godisa gammogo le go mo naya thuto go supa fa seane se, se bua nnete e e sa ka keng ya ganediwa ke ope e e reng ngwana o godisiwa ke setšhaba.
- RraModise le badirikaena kwa Lekgotleng la Baitiredi ba ne ba rotloetsa Modise go tsena sekolo, se se supa fa ngwana e le lekuka a sokelwa.
- Modise ke yo, o ka fa tlase ga tlhokomelo ya ga monnamogolo Ofentse yo e seng motsadi wa gagwe wa madi, mme o mo rutile go fitlha e nna morutabana.

[25]

POTSO 9 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)**OMPFILE UMPHI MODISE – DPS Monyaise**

- 9.1 Omphile. (1)
- 9.2 Mmaagwe o ne a mo isitse gone ka ntlha fa a ne a sa kgone go mo tlamela morago ga go mo ima ka mokgwa o o sa tlhologanyegeng. (2)
- 9.3 Sephiri sa gore Motlalepule o tlisitse ngwana kwa kgodisetsong kwa Olanti. (2)
- 9.4 O ne a utlwile botlhoko jwa gore ga a bona se a neng a ithaya a re ke sona. (2)
- 9.5 O bopegile.
Lebadi fa morago ga tsebe ya moja.
Dipounama tse di sephara.
Katogile monyo.
Mmala wa sebilo. (4)
(Di le NNE fela.)
- 9.6 Motshameko wa lefetlho - o fa Motlalepule tsholofelo le thotloetso ya go batlela pele fa a bona mosimane wa ditebego tsa ga Omphile. (2)
- 9.7 Motho yo o nang le kutlwelobotlhoko - go lemoga fa Motlalepule a le mo mathateng a go batla, mme a sa kope thuso.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 9.8 Modimo o intshwarele.
Batho thusang ngwanake.
O kwa Olanti.
Ke mmeile letshwao ka fa morago ga tlhogo.
Ke Omphile.
(Di le PEDI fela.) (2)
- 9.9 Ee - gone mooki a ka bo a lebeletse mo dibukeng tsa kgodisetso gore Omphile o abetswe mang.
Nnyaya - tshedimosetso ya gore Omphile o abetswe mang e ka bo e setse e latlhlwe.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 9.10 Ke ne ke ka tlhapa diatla ka kgaogana nae ka ke lemoga a se mo maikaelelong a go tswa ka nnete/ke ne ke ka mo sala morago go fitlha a mpolelela mathata a gagwe.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 9.11 Ke ne ke ka tla kwa go ena go mo kopa tshedimosetso gore ke kgone go mo thusa/ke ne ke ka ikopanya le monna wa gagwe go mo lemosa se se diragalang.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 9.12 Ngwana le fa e se wa gago, o tshwanetse go mo godisa sentle, ka lerato.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)

[25]

POTSO 10 (POTSO YA TLHAMO)

ELA TLHOKO: Mo tlhamong ya motlhatlhojwa go tshwanetse ga akarediwa dintlha tse di fa tlase. Go tlaa dirisiwa ruboriki ya maduo a a kana ka 25 go tshwaya tiro ya motlhatlhojwa.

MASEGO – G Mokae

- Kgang e e reng ngwana o godisiwa ke setšhaba ke boammaaruri gonne fa re tla mo go Sello, o godisitswe ka go tlhakanelwa ke mabogo a a farologaneng.
- Sello o godisitswe ke mmaagwe, Masego, kwa ntle ga rraagwe ka a ne a mo imile ka mokgwa o o sa amogeleseng.
- Masego o ne a rata Sello le go dira tsothle tse a di kgonang gore a bone thuto e e maleba le go eletsa gore a atlege mo botshelong.
- Masego o ne a ralala masigo ka tlhogo le go tshwara setimela sa ntlha mo mosong, maikaelelo a le mangwe fela a go betlela Sello bokamoso.
- O ne a kgalemela Sello go ikamologanya le dipolotiki le go tsepama mo go tswediseng dithuto tsa gagwe kwa pele.
- Kgabo Motsepe o ne a bolelela Masego gore a leke ka bojotle jwa gagwe go bonela Sello ditšhono tsa gore a rutege, go supa gore ngwana sejo o a tlhakanelwa.
- MmaSontaga o nna le seabe mo kgodisong ya ga Sello ka go rulaganya gore Masego le Sello ba nne kwa ga gagwe fa Masego le ngwana ba ntse ba tsamaya kwa bookelong.
- Gape MmaSontaga o nna le seabe mo kgodisong ya ga Sello ka go bonela Masego tiro kwa ga ba ga *Lazar* gore a kgone go tlhokomela Sello, morago ga go kalediwa ga ga Kgabo Motsepe.
- Goabaone o nna le seabe mo kgodisong ya ga Sello ka go sala le ena kwa Ga-Rankuwa fa Masego a nna kwa ga ba *Lazar* kwa Gauteng, mme a tla mafelo a beke fela.
- Bo *Sol* le *Cathy Lazar* ba nna le kemonokeng mo kgodisong le thuto ya ga Sello, gangwe le gape *Cathy* o ne a botsa ka tswelelopele ya ga Sello kwa sekolong le go kopa Masego go ya gae gonne Sello a mo tlhoka.
- *Cathy* ka dinako tsothle o ne a akanyetsa Masego le go mmatelela se se siametseng moratiwa wa gagwe Sello.
- Ba rotloetsa Masego go beeletsa R15 000 mo bankeng e ba mo e tlogeletseng go ruta Sello go fitlha kwa a batlang go fitlha teng ka dithuto.
- *Vusi* o nna le seabe mo kgodisong ya ga Sello morago ga go nyalana le Masego, ba bonela Sello tulo mo sekolong se se kwa tlase mo *Alexandra*, mme ngwaga o o latelang, a tla go nna le bona mo Gauteng.
- Sello o anya sejatlhapi mo go *Vusi* ka ntlha ya go nna a botsa fa a utlwa a bua le Masego.
- *Vusi* le Masego ba dumelana gore Sello a tswelole ka go dirisa Sefane sa Motsepe gore a seke a latlhegelwa ke medi e e mmalwa e a nang le yona go mo isa kwa lotsong lwa gagwe.
- *Vusi* o nna le seabe mo go thuseng Sello ka mathata a dithuto tsa gagwe tsa kwa sekolong, mme se se godisa botsalano ba bona. O tswelole go naya Sello lerato le go mo tlhokomela ka sengwe le sengwe go fitlha a bolawa ke mapodisi.

[25]

POTSO 11 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)**MASEGO – G Moka**

- 11.1 *Vusi Mngoma.* (1)
- 11.2 *Sannah* o ne a raela Masego go nwa bojalwa, mme a feleletsa a latlhegetswe ke tlhologanyo le go betelwa ke Ntsime a sa ipone. (2)
- 11.3 Mo pusong ya Bophuthatswana - barutwana ba ne ba tsholeditse diboroto tse di kwadilweng 'fatshe ka Bop'. (2)
- 11.4 'A gopola gore tumo ya gagwe ya kgale kwa lepatlelong la kgwele ya dinao e tlaa mo sireletsa.'
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwetlhoko.) (2)
- 11.5 Mmele o o agegileng sentle.
O o katogileng monyo.
Kodu e e maatla.
Letshwao la botsalo le lentsho le lennye mo lerameng la moja. (4)
- 11.6 Lelapa la ba ga *Lazar* le ne le le lerato, e bile le akanyetsa badiri ba lona.
Lelapa la ba ga *van Jaarsveld* le ne le se na lerato, e bile le gatelela le go sotla badiri ba polase. (2)
- 11.7 *Base Schalk* o ne a itaya Rre Kgabo ka seme mme o ne a itwela.
Badirimmogo le Rre Kgabo Motsepe e rile fa ba bona di ja maaparankwe ba fisa ntlo ya ga *Base Schalk*, mme ena le mosadi wa gagwe ba swela mo teng. (2)
- 11.8 Motho yo o itshepang/seriti/tlotlegang – barutwana ba ne ba mo utlwa ka gangwe le go tlogela go betsa Molato. (2)
- 11.9 Ee – gone kwa Sedimosang go ka mo ungwela bokamoso jo bo phatsimang ka ntlha ya ditšhono tsa diketleetso tsa sekolo se.
Nnyaya – Masego o ne a ka isa serodumo sa sekolo sa me kwa godimo ka dipholo tse di gaisang tsa Materiki. (2)
- 11.10 Nnyaya – mmangwana o tshwara thipa ka fa bogaleng - ke ne ke tlaa mo sireletsa kगतलhanong le rraagwe yo o tserweng ke maikutlo.
Ee – ka moo ke itseng bogale bag a Kgabo ka teng, go ne go se bonolo go ka tsereganya. (2)
- 11.11 Ke ne ke ka ikopela boitshwarelo le go mo solofetsa kemonokeng ya me mo botshelong jwa gagwe/ke ne ke ka kopa batsadi go re kopanya, bona le mmaagwe.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 11.12 Khutsanyana e e sa sweng e letile monono/boitshoko le go dira ka thata di a duela.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)

[25]

POTSO 12 (POTSO YA TLHAMO)

ELA TLHOKO: Mo tlhamong ya motlhatlhojwa go tshwanetse ga akarediwa dintlha tse di fa tlase. Go tlaa dirisiwa ruboriki ya maduo a a kana ka 25 go tshwaya tlhamo ya motlhatlhojwa.

NTLHOMOLE MMUTLWA – OM Lobelo

- Kgang e e reng ngwana o godisiwa ke setšhaba ke boammaaruri gonne fa re tla mo go Matsetseleko, o godisitswe ka go tlhakanelwa ke mabogo a a farologaneng.
- Matsetseleko o godisiwa ke Kgori le Kelogile, batsadi ba gagwe ba madi, ba ba mo rutang go fitlha a bona dithuto tsa gagwe tsa materiki.
- Mo kgodisong e, Kgori o mo ruta molao le go tlotla batsadi, le go itse go gotsa molelo wa kgotla, mo a feleletsang a tshwarelela rraagwe fa a akgaakgilwe ke merero e mengwe ya lelapa.
- Kelogile o ne a mo rutila go tsoga mo mosong mongwe le mongwe go ya go tlhola leruo la bona kwa dikampeng tsa motse.
- Ka ntlha ya kgodiso le go tsaya gore o rata morwae, Kgori o mo ratela go nna mojaboswa wa go gotsa molelo wa kgotla.
- Matsetseleko o a ngwega a tshaba go nna mogotsamolelo wa kgotla, mme batsadi ba gagwe ba bega se kwa mapodising le kwa kgosing, go ba tswa thuso, go supa fa ngwana e le sejo, a tlhakanelwa.
- Mo go ngwegeng ga gagwe, Matsetseleko o pegwa ke monna wa mosweu, mme o mo rotloetsa gore a itlhokomele thata kwa a go yang, a tsenye marapo dinameng le go itse gore lebitla la ngwana wa monna le fa thoko ga tsela, sesupo sa fa ngwana e le sejo, a tlhakanelwa.
- Matsetseleko o gorogela kwa ga Segonyamatlho yo o mo amogelang le go mo tshwara sentle.
- Kwa ga Segonyamatlho, Matsetseleko o iponela legae la bobedi kgakala le legae.
- Segonyamatlho o tsaya Matsetseleko jaaka ngwana wa gagwe, a mo emanokeng, a mo gakolola, a mo kaela le go mo thusa go fitlha e nna monna yo o ka ikemelang ka maoto a gagwe.
- O mo rotloetsa go ikaga le go mo tswaledisa pele, o mo apolela koloi ya gagwe ya pele gore Matsetseleko a itshimololele ka yone.
- Kgosi Kgololo o bontsha lerato la botsadi la go tshwenyega le go batla go itse ka ga Matsetseleko morago ga go utlwela gore Matsetseleko o ne a na le Palesa kwa dikgaisanong tsa dikolo.
- Kgosi o biletsa booraKebapetse kwa kgotla go tla go ba rotloetsa go nna le phisego ya go batla morwaabone. O kgalemela banna ba lekgotla ka a lemoga fa maemo a tswa mo taolong e bile ba setse ba iphetotse dikgosi, ka a belaela fa e le bone ba tshoseditseng Matsetseleko, go supa gore o ngwana o a tlhakanelwa.
- Segonyamatlho o supa kemonokeng mo go Matsetseleko fa a sena go bona tiro, o mo itsise gore a se ka a tsamaya go batla bonno gosele, a nne a ntse fa ga gagwe.
- Kwa meepong, bathapi ba nna le seabe mo go godiseng Matsetseleko ka go mo tlhatlhelela ka ga go tsamaisa mafaratlhatlha a motlakase le go baakanya diphoso tsa ona. Letsatsi le lengwe le le lengwe o tsenela ditlhatlhelelo le dithuto tsa go dira ka motlakase, go dirisa metšhini ya mefutafuta ya meepo le go tlhokomela tshireletso e e lolameng ya badiri.

[25]

POTSO 13 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)**NTLHOMOLE MMUTLWA – OM Lobelo**

- 13.1 Sebogodi Tlhapedi. (2)
- 13.2 Segonyamatlho. (1)
- 13.3 Ka ntlha ya fa ba ne ba latlhelwa ke bana ba le bararo pele ga ba ba nang le bona. Ka jalo, ba kaya gore ba wetse bana bao ba sa solofela. (2)
- 13.4 Ka gore pego ya go nyelela ga ga Matsetseleko e tlile makanyane a setse a tsene motse, ba bangwe ba ile go thusa kwa dintshong, go epa didiba le go gela batsofe metsi le dikgong. (2)
- 13.5 O ne a le montle,
A katogile monyo,
Moriri o mokhutshwane o o tshwanelang tlhogo ya gagwe,
A le moswaana,
Matlho e kete a namane,
Nko e le kgolokwane,
Marama a a borethe.
(Dintlha di le NNE fela). (4)
- 13.6 O ne a tlhola a ya le rraagwe Kgori kwa kgosong, ka jalo, a tlwaelana le Palesa, mme ga nna bonolo gore ba feleletse ba ratana. (2)
- 13.7 Go pateletsa Matsetseleko gore e nne mogotsamolelo wa kgotla. (2)
- 13.8 Dintlha di ne di sa tlhole di wetse jaaka mo nakong e e fetileng le mo setshwantshong.
O ne a le marama a makima.
A setse a dule moritshana o o boleta, go iponatsa fa ditetswana di budusetsa.
Matlho a gagwe a ne a tlhpile a le maswaana a sa tlhole a le mahibitswana.
(Dintlha di le PEDI fela). (2)
- 13.9 Ee- gone Baagileng ga a mmolelela nnete ka ga kgolagano ya gagwe le Mmathapelo.
Baagileng o mo raetse ka go mo nosa nnotagi.
(Ntlha e le NNGWE fela). (2)
- 13.10 Nnyaya – Baagileng ga a tshwanela go dirisa maemo a gagwe go tsietsa Palesa, bogolosegolo ka a ne a setse a ratana le Mmathapelo. (2)
- 13.11 Bagolo/batsadi ba buisane le bana ba bona ka ga ditshweetso tse ba di tsayang ka dithuto tsa bona, mme ba gakolole fela e seng go ba pateletsa le go ba gobelela/ba neele bana tšhono ya go itlhalosa ka se ba batlang go ithutela sona. (2)
- 13.12 Khutsanyana e e sa sweng e letile monono/motho yo o sa letleng setso go gatelela maikaelelo a gagwe le go mo lomeletsa/motho yo o emelang dikakanyo tsa gagwe ka se a se batlang mo botshelong. (2)

[25]

DITLHANGWA TSA SETSO**POTSO 14: (POTSO YA TLHAMO)*****DITLHANGWA TSA SETSO – GS Leeuw le ba bangwe*****'MMAPULE' – BP Lekome le 'LEBOKO LA DIKGOMO' – MOM Seboni**

- Mo naaneng, Mmapule o ne a itemogela dikgwetlho tse di botlhoko morago ga loso lwa ga mmaagwe.
- Rraagwe o ne a nyala mosadi yo mongwe wa motlhologadi a na le bana ba babedi ba basetsana, mosadi yo o ne a tlhoile Mmapule thata.
- Sengwe le sengwe se sentle se ne se sa tshwanela Mmapule, mme se tshwanetse bana ba gagwe fela.
- Dikakanyo tse dintle, lerato, diaparo tse dintle le tse dingwe tse dintle, e ne e le tsa bana ba gagwe fela.
- O ne a sa rekele Mmapule sepe, dilo tsotlhe tse dintle o ne a di rekela bana ba gagwe.
- Mmapule o ne a dira tiro a le esi motshegare otlhe go se motho yo a mo thusang.
- Ka a ne a sa rekelwe sepe se sentle Mmapule o ne a ikaparela makgasa.
- Ka letsatsi la moletlo, mmaagwe Mmapule o mmolelela gore ena o tlaa sala a tlhatswa dijana, a phepafatsa ntlo, mme pele ga moo, a thuse bana ba gagwe gore ba nne bantle.
- Rraagwe Mmapule le ena o na le seabe mo dikgwetlhong tsotlhe tse ka ntlha ya gore o ne a sa kgalemele mosadi le bana ba gagwe ba ba neng ba sotla ngwana wa gagwe.
- Mo lebokong la dikgomo, mmoki o kaya gore fa o sena kgomo o itemogela mathata, fela jalo, le fa o na le yona, o ntse o itemogela mathata.
- O kaya gore kgomo e tsentse banna ba bantsi ka lebitla ka go e lwela fa ba na le yona kgatlanong le batho ba ba batlang go ba e ba amoga.
- Mmoki o tlotlomatsa kgomo gore ke modimo o o mmolaetseng rraagwe, mme le ena o tlike go mo ja.
- Bangwe banna ba bolailwe ke magodu ba batlana le yona kgomo ya bona e e utswilweng kgotsa e e gapilweng ka dikgoka.
- O kaya gore gantsi fa o bona manong a kala kwa godimo, o itse gore a bo a bona dinama tsa banna ba ba neng ba tlhabanela kgomo.
- Mmoki o kaya fa ditšhaba di itaana ka noga e bonyabonya ka ntlha ya go lwela modimo o o nko e metsi.
- O botsa gore basadi bona ba bolawa ke eng ka gobo bona banna ba ipolaya ka go lwela kgomo, ka go tlhabanela kgomo.
- Mmoki o kaya fa a sa itse gore kwa a bololelang teng o tlaa bowa ka gore lebitla la monna le le fa thoko ga tsela ka ntlha ya kgomo.

[25]

POTSO 15: (DIPOTSO TSE DI KHUTSHWANE)***DITLHANGWA TSA SETSO – GS Leeuw le ba bangwe***

- 15.1 Lefelo le ba neng ba nna mo go lona le ne le aparetswe ke leuba, ba ne ba batla kwa go nang le metsi teng. (2)
- 15.2 O ne a wela fa fatshe fa a ne a bula molomo. (2)
- 15.3 O pelokhutshwane e bile ga a reetse fa a bolelelwa sengwe. (Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 15.4 Ke fa ba ne ba goelela Kgarubane, mme ena a tenega. (2)
- 15.5 Ke gore ba mmoleletse gore a se ka a bula molomo fela ena a se reetse ke fa a wela fa fatshe, mme tsona tsa tswelela pele ka leeto. (2)
- 15.6 Ke ne ke tlaa itidimalela fela gonne ke itse ditlamorago tsa go bula molomo. (2)
- 15.7 Ee - gonne Digodi di tswelletse ka leeto la tsona fa Kgarubane ena a bolailwe ke go sa reetse.
Nnyaya - fa Digodi di ka bo di le ditsala tsa nnete di ka bo di sa tlogela Kgarubane. (2)
- 15.8 Ee - go botlhokwa bogolo jang o boleletswe ditlamorago tsa kgakololo e o e neelwang. (2)
- 15.9 Leboko la Bakwena. (1)
- 15.10 Kolobe. (1)
- 15.11 Dikolobe, Tsie (Boijane), Ditshoswane. (3)
- 15.12 Mmoki o kaya Bakwena e le dikolobe tsa naga tse di tlabang ntšwa botlhoko fa e di lelekile.
Gape o kaya Bakwena e le (tsie) boijane jo bo ritlang sengwe le sengwe se setala fa bo fetang gona.
O ba kaya e le ditshoswane tse di bidiwang lesonya tse di lomang botlhoko. (E le NNGWE fela) (2)
- 15.13 Bakwena ga ba tlakatlakelwe/tshamekelwe gonne ba bogale. (Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)

[25]**PALOGOTLHE YA KAROLO YA B: 25**

KAROLO YA C: TERAMA**POTSO 16 (POTSO YA TLHAMO)**

ELA TLHOKO: Mo tthamong ya motlhatlhojwa go tshwanetse ga akarediwa dintlha tse di fa tlase. Go tlaa dirisiwa ruboriki ya maduo a a kana ka 25 go tshwaya tlhamo ya motlhatlhojwa.

MOSADI KE WA ME – SS Mokia

- Kgabele o tlhokafetse, mme ka ntlha ya inšorensense e e tshwanetseng go duela, Monyana le mmaagwe ba sunya nko mo mererong e e sa ba lebanang ka ba kaya fa Kgabele e le ngwana wa mo lapeng, mme a tshwanetse go tswela fa gaabo.
- O tswela fa gaabo jang ka a setse a tswetswe ke bogadi. Bobedi jo bo kaya fa Raesebo a adimile Kgabele, mme bo lebala fa a na le dithata tsotlhe tsa go mmoloka ka a mo ntsheditse bogadi botlhe.
- Bagaabo Kgabele ba sunya nko mo morerong wa ga Kgabele ka ba sa batle gore madi a ye kwa go Nkele e bong mmaagwe Raesebo. Monyana le mmaagwe ba tlhakatlhakanya dikgang tsa morwadiabona tsa go lwela setopo sa gagwe ntswa ba itse sentle gore ngwana le fa ba mmelege, fela ba setse ba mo abile ka lenyalo, ka jalo ba tshwanetse go amogela gore ga e sa tlhole e le wa bona.
- Ba potlakela go ikopanya le Nkele, mme o ba bolelela se ba se itseng gore ga a na thata epe mo go Kgabele ka a laolwa ke mogatse e bong Raesebo.
- Bogadi fa bo dule, seno se kaya fa motho a nyetswe ka jalo go a akabatsa go bona mmaagwe Kgabele le mogolowe ba ikgatholosa ntlha e.
- Nkele o bolelela Mmatšhatšhi nnete e le ena a e itseng ya gore setopo se mo diatleng tsa gagwe ka a sa mo kolote.
- Kgabele a ka tswa a tlhokafetse, mme fela se se salang ke gore ke mogatsa Raesebo, ba nyetse ka lesira kgotsa ba sa nyala ka lona. Monyana o kaya fa monnawe a ka se tswete mo matikiring gonne kwa gaabo ba na le ntlo e kgolo. Kgabele o tswela jang kwa gaabo ntswa a ne a nna kwa ga gagwe dikgwedi di le thataro. Se ke maithamako fela a go swatoga dipelo ka ntlha ya madi.
- Kgabele o fetotse sefane, ka jalo se se kaya gore o ka fa tlase ga taolo ya ga mogatse, ka jalo malomaagwe Monyana o lemosa kgaitadie gore o sunya nko mo morerong o o sa mmatleng ka go dira phoso e a e dirileng.
- Monyana le mmaagwe ba sunya nko jaana mo morerong wa ga Raesebo ba batla go bona gore Nkele le morwae ga ba sale ka sepe.
- Ga ba batle go bona Raesebo a neilwe madi ka gore a ya go mo dira mohumi, beke e e tlang o tlaa bo a emisitse ntlo ka madi a ga Kgabele ntswa madi ao a mo lebane gonne ba nyetse ka tlhakanelo ya dithoto.
- Fa lekase le tla go tlhophiwa, go tlhophiwa le le tlhotlwagodimo gore Raesebo a se sale a na le sepe.
- Go sunya nko mo dilong tsa batho ba bangwe go fatlha Monyana le mmaagwe go bona gore ba lomeletsa madi a bona ka ba ithaya ba re ba sola Raesebo, ka jalo ba a reng ka bana ba ga Kgabele.
- Bana ba tlaa godisiwa ka eng. Ba boela kwa go Nkele ka ba re ba ipona phoso ntswa go se jalo.
- O kaya fa a mo laolela setopo sa ga Kgabele ntswa go se jalo, maikaelelo e le go senya madi ka go reka lekase le le tlhotlwagodimo.

[25]

POTSO 17 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)**MATSAPA DI A TSAYA KAE? – SS MOKUA**

- 17.1 Mmui A - Legae (1)
Mmui B - Malebye. (1)
- 17.2 Ntshidi (1)
- 17.3 Rraagwe Tlhapi ga a rerise Legae ka ga tsa bogadi jwa ga Ntshidi e bile o dumelana le gore bogadi bo tswele kwa ga gagwe mme se, se tsweletsa kgotlhang ya terama. (2)
- 17.4 Loso lwa ga Ntshidi lwa thipa. Loso lwa ga Legae. (2)
- 17.5 Tlhapi ga a na nnete, ke lenweenwee, ke nkgate-ke-tlhaname, o rera dikgang tsa lelapa la gagwe le rraagwe a sa itsise monna.
Ga a na ditebogo – Legae o mo godiseditse ngwana a bo a mo tsenya sekolo, fa a nyalwa bogadi ga bo mo tshwanele. (4)
- 17.6 Go dira gore Tlhapi le rraagwe ba diragatse maikaelelo a bona, mme se, se tlhola dintsho tsa batho ba babedi, go senola morero wa gore tota matsapa di a tsaya kae. (2)
- 17.7 Legae o lomeleditswe ngwana yo a mo godisitseng a sa le monnye.
Boemong jwa go amogela bogadi, bo amogetswe ke rraagwe Tlhapi. (2)
- 17.8 Ke maikutlo a kutlobotlhoko gore Legae le Ntshidi ba sule loso lwa ka bomo lo lo ka bong lo efogilwe bonolo.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 17.9 Ee, mokwadi o atlegile ka gore go lwelwa gore ke mang yo o tshwanetseng go amogela bogadi jwa ga Ntshidi, se se tlhola kgotlhang magareng ga badiragatsi. (2)
- 17.10 Ke ka gacolola batho go tlogela lenyatso le bogagapa mo mererong ya lenyalo, mme ba tseye ditshweetso tse di maleba. (2)
- 17.11 Ke ne ke ka mo gacolola go di tlogela di gola mmogo, go tla re di bona motsing wa thobo/ ke ne ke ka mo gacolola go kopa thuso kwa kgosing.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 17.12 Batho ga ba na ditebogo le fa o ba tshedisitse noka e tletse/bogagapa le megagaru ga di duele/moipolai ga a lelelwe.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)

[25]

POTSO 18 (POTSO YA TLHAMO)

ELA TLHOKO: Mo tlhamong ya motlhatlhojwa go tshwanetse ga akarediwa dintlha tse di fa tlase. Go tlaa dirisiwa ruboriki ya maduo a a kana ka 25 go tshwaya tlhamo ya motlhatlhojwa.

GA SE LORATO – MJ Magasa

- Dikgang tsa dikomano tsa batsadi ga di ame bana ka gope. Bana ga ba a tshwanela go athola, go gobelega kgotsa go tsaya letlhakore la yo mongwe wa batsadi ba bona.
- Se ba tshwanelwang ke go se dira ke go ithuta mo diphosong tse batsadi ba di dirang, maikaelelo e le go tokafatsa matshelo a bona a isago.
- Rre Motsamai o dirile diphoso go tlala seatla, ka a ne a sa tlamele lelapa la gagwe, mme bana ba ne ba lala le ramatheka. Kwa sekolong bana ba bidiwa *boarme skepsele* e bile ba kgobotlediwa ka mafoko jaaka a ne a ba bitsa difelekwane. Bogolo go dilo tsotlhe, o ne a sa ikaelela go duela makgolo a mararo a diranta a kgodiso ya bana ntswa a tlamela bana ba banna ba bangwe.
- Le fa go ntse jalo, seno ga se reye gore Lesego le Emang ba tshwanetse go ema le mmaabona fa di feletse Motsamai morutsheng.
- Motsamai o tla gae a bo a ikgalefisa go thiba mmitlwa ka madi gonne a ntse a se teng mo gae. Gadifele o araba Motsamai ka mabifi, Lesego o raya mmaagwe a re a bolelele rraagwe gonne o senngwa ke gore ga a bolelelwe ntswa a sa bolo go ba tlogela.
- Lesego ga a tshwanela go tsena kgang ya ga mmaagwe le rraagwe ka e le ngwana. O tshwanetse go ba tlogela ba kgakgauthane boobabedi, mme a se ka a tsaya letlhakore la ga ope gonne kgang eo e sa mo ame ka gope ka e le ngwana.
- Se a tshwanetseng go se dira ke go ithuta mo diphosong tsa ga rraagwe gore motsing a nang le lelapa le e leng la gagwe a tshela botshelo jo bo botoka go na le jwa kwa gaabo ka a bone se se neng se tlhola dintwa tse di neng di tlhagelela mo lapeng la gaabo.
- Motsamai fa a boela gae ka ntlha ya fa di mo feletse morutsheng, Lesego le Emang ba biletse mmaabo *Bra Dan* ka ba kaya gore rraabo o ntse a ba latlhile, mme botshelo jwa ga mmaabona bo ne bo tshwanetse go tswelela.
- Ga go kgathalesege gore Motsamai o ntse a latlhile bana ba gagwe, se se salang ke gore ke rraabo. Ka jalo ba tshwanetse go mo naya tlotlo e e mo tshwanetseng jaaka tlhogo ya lelapa, mme ba tlogele mmaabona go itwela ntwala ya gagwe le mogatse.
- Ga go matshwanedi gore ba biletse mmaabona nyatsi ka e le bana. Ntwala e e fagileng ke ya ga Gadifele le Motsamai, bona ba tshwanetse go leka go ipetlela isago e e phatsimang gore ba se ka ba gata fa batsadi ba bona ba gatileng teng.
- Ba a gobelega e bile ba tsaya letlhakore ka ba ya le mmabona gonne ba re Gadifele a fe rraabona dijo, mme ga ba ka ke ba mo pega koloi ya bona. A ba lebetse seane se se reng gaabo motho go thebe phatshwa!
- E kete ba ka bo ba dule mo kgannyeng e, mme ba e tlogelela Gadifele gonne ba itlhokisa masego le matlhogonolo a rraabona a ba timileng ona. Se ba neng ba tshwanetse go se dira e ne e le go tlhokomela rraabona le fa a ne a ba sotlile.
- Mmaabona fa a tlogela rraabona a wetse fa fatshe ke kotlhao e mo fang yona jaaka e le mogatse e bile a mo sotlile. Jaanong bona ba di tsena ka ntlha ya eng bogolosegolo e le bana e bile motho yo o weleng yo e le madi a bona!

[25]

POTSO 19 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)**GA SE LORATO – MJ Magasa**

- 19.1 Mmui A - Gadifele (1)
Mmui B - Motsamai (1)
- 19.2 Motsoko. (1)
- 19.3 Motsamai o lala digoba
Ga a tlamele bana ba gagwe ka tshwanelo. (2)
- 19.4 Ka ntlha ya bona Motsamai o ne a dira fela jaaka a rata ka go nna le dinyatsi go senola maitlhomo a mokwadi gore ruri, se se neng se diragala magareng ga ga Motsamai le dinyatsi tsa gagwe, e ne e se lorato.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 19.5 O kutwelobothihoko – o ne a utlwela botlhoko Gadifele le bana.
O dikgakolo – o ne a neela Gadifele maele a go isa Motsamai kwa badirediloagong fa a ne a re a boela gae.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.)
- 19.6 Maitsholo a motho yo o bakang ntwā/ motho yo lenyatso le makgakga/ motho yo o batlang go tena yo mongwe gore a bo a tsamaye/ a a bodileng a ngwana a bua le mogolo. (2)
- 19.7 O lekile go bua Motamai.
O ne a ya go batla tiro.
O ne kopa thuso kwa Selapo gore a bue le Motsamai.
O ne a ya kwa badirediloagong go pateletsa Motsamai go thihokomela bana. (2)
- 19.8 Maikutlo a kutlobotlhoko ya go bona rre a sa rekegele bana le mosadi wa gagwe.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 19.9 Ee - o fitlhela rre a ikgathositse lelapa la gagwe a taboga le dipitse tsa tlhogo.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 19.10 Ee-ga a ka a tsaya dikgakololo tsa ga Lenkapere le Gosekwang.
Fa Selapo a ne a re o a mo gakolola, o ne a gana.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 19.11 Ke ne ke ka kopa thuso go tswa mo go balosika lwa ga Motsamai./ke ne ke ka phuthaphutha se e leng sa me, ka boela gae.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)
- 19.12 Boitshoko bo a duela/monna ga ediwe e bile ga a wediwe.
(Dikarabo tsa batlhatlhojwa tse di nepagetseng di elwe tlhoko.) (2)

PALOGOTLHE YA KAROLO YA C: 25
PALOGOTLHE: 80

KAROLO YA A: RUBORIKI YA TLHATLHOBO YA TLHAMO YA DIKWALO: POKO [10 MADUO]

Ditlhokego	Phitlhelelo ka dinaledi	Phitlhelelo ka matsetseleko	Phitlhelelo ka tekano	Phitlhelelo e e tlaelang	Ga a fitlhelela
DITENG	5–6	4	3	2	0–1
<p>Thanolo ya setlhogo Ngangisano e e tseneletseng katlholo le go tthaloganya setlhangwa</p> <p>6 MADUO</p>	<p>-Thanolo e e tseneletseng ya setlhogo -Motseletsele o o itumedisang wa dintlha tsa ngangisano, di tshagediwa ka botlalo go tswa mo lebokong -Go tthaloganya setlhangwa le leboko go go manontlhotlho</p>	<p>-O bontsha go tthaloganya, gape o ranotse setlhogo sentle -Tsibogelo e e lekalekanang ya dintlha -Dintlha tse di utlwalang tsa ngangisano, fela ga se tsotlhe tse di tshageditsweng jaaka go ne go tshwanetse -Go tthaloganngwa ga mofutakwalo le leboko</p>	<p>-Thanolo e e lekalekanang ya setlhogo -Go na le dintlha dingwe tse dintle tse di tshageditsang setlhogo -Dintlha dingwe tsa dingangisano di tshageditswe, mme fela bosupi ga bo dumelesege ka metlha -Tthaloganyo e e kwa tlase ya mofutakwalo le leboko</p>	<p>-Thanolo ya setlhogo e e sa kgotsofatseng -Ga go na dintlha dipe tse di tshageditsang setlhogo -Tthaloganyo e e tlaelang ya mofutakwalo le leboko</p>	<p>-Setlhogo ga se a tthaloganngwa -Ga go na bosupi jwa go dirisa leboko -Morutwana ga a kgona go tthaloganya mofutakwalo le leboko</p>
	4	3	2	1	0–1
KAGEGO LE PUO					
<p>Popego, kelelo e e tthaloganyegang le tthagiso Puo, segalo le setaele tse di dirisitsweng mo tthamong</p> <p>4 MADUO</p>	<p>-Popego e e lomaganeng -Dintlha tsa ngangisano di agegile sentle -Puo, segalo le setaele di supa kgolo, di a kgatlhisa, di nepagetse -Gotlhelele ga e na diphoso tsa puo, mopeleto le matshwao a puiso</p>	<p>-Kagego e e tthamaletseng le kelelo e e utlwalang ya ngangisano -Kelelo ya ntlha ya ngangisano e kgona go salwa morago -Bogolo puo, segalo le setaele di nepagetse</p>	<p>-Go na le bosupi jwa kagego -Tthamo e tthoka kelelo e e bopegileng sentle ya tthaloganyo le tomagano -Diphoso tse dinnye tsa puo, segalo le setaele tse di nepagetseng go le go ntsi</p>	<p>-Popego e supa tthaloganyo e e fosagetseng -Dintlha tsa ngangisano ga di a rulaganngwa sentle -Diphoso tsa puo di a bonagala -Segalo le setaele tse di sa nepagalang</p>	<p>-E agegile bokoa -Diphoso tse di masisi tsa puo le setaele se se fosagetseng</p>

KAROLO YA B LE C: RUBORIKI YA TLHATLHOBO YA DITLHAMO TSA DIKWALO: PADI LE TERAMA [25 MADUO]

Ditlhokego	Phitlhelelo ka dinaledi	Phitlhelelo ka matsetseleko	Phitlhelelo ka tekano	Phitlhelelo e e tlhaelang	Ga a fitlhelela
DITENG	12–15	9–11	6–8	4–5	0–3
<p>Thanolo ya setlhogo Ngangisano e e tseneletseng, katihole le go tlhaloganya setlhangwa</p> <p>15 MADUO</p>	<p>-Tsi bogelo ka dinaledi: 14–15 -Tsi bogelo e e manontlhotlho: 12–13 -Thanolo e e tseneletseng ya setlhogo -Motseletsele o o itumedisang wa dintlha tsa ngangisano, di tshagediwa ka botlalo go tswa mo dikwalong -Go tlhaloganya mofutakwalo le setlhangwa go go manontlhotlho</p>	<p>-O bontsha go tlhaloganya, gape o ranotse setlhogo sentle -Tsi bogelo e e lekalekanang ya dintlha -Dintlha tse di utlwalang tsa ngangisano, fela ga se tsothe tse di tshageditsweng jaaka go ne go tshwanetse -Go tlhaloganya mofutakwalo le setlhangwa go a bonala</p>	<p>-Thanolo ya setlhogo e e mo magareng, ga se diponagalo tsothe tse di tlhagisitsweng ka botlalo -Go na le dintlha dingwe tse dintle tse di tshageditsang setlhogo -Dintlha dingwe tsa dingangisano di tshageditswe, mme fela bosupi ga bo dumelesege ka metlha -Tlhalogantse bontlhabongwe jwa mofutakwalo le setlhangwa</p>	<p>-Thanolo e e tlhaelang ya setlhogo, ga go na le diponagalo dipe tse di tlhagisitsweng ka botlalo -Go dintlha di le mmalwa tse di tshageditsang setlhogo -Dintlha tsa ngangisano tse di maleba di dinnye thata -Go tlhaloganya mofutakwalo le setlhangwa go gonnye thata</p>	<p>-Setlhogo ga se tlhalogangwe -Maiteko a a bokoa a go araba potso -Dintlha tsa ngangisano ga di dumelesege -Morutwana ga a kgona go tlhaloganya mofutakwalo kgotsa setlhangwa</p>
KAGEGO LE PUO	8–10	6–7	4–5	2–3	0–1
<p>Popego, kelelo e e tlhaloganyegang le tlhagiso Puo, segalo le setaele tse di dirisitsweng mo tlhamong</p> <p>10 MADUO</p>	<p>-Popego e e lomaganeng -Matseno le bokhutlo di manontlhotlho -Dintlha tsa ngangisano di agegile sentle -Puo, segalo le setaele di supa kgolo, di a kgatlhisa, di nepagetse</p>	<p>-Kagego e e tlhamaletseng le kelelo e e utlwalang ya ngangisano -Matseno, bokhutlo le ditemana dingwe di rulagantswe sentle ka tomagano -Kelelo e e utlwalang ya ngangisano -Bogolo puo, segalo le setaele di nepagetse</p>	<p>-Go na le bosupi jwa kagego -E a tlhaloganyega le go lomagana fela e na le diphoso -Diphoso di le mmalwa tsa puo, segalo le setaele tse di nepagetseng go le go ntsi -Bontsi jwa ditema di nepagetse</p>	<p>-Popego e supa thulaganyo e e fosagetseng -Dintlha tsa ngangisano ga di a rulagangwa sentle -Diphoso tsa puo di a bonala -Segalo le setaele tse di seng maleba -Ditemana di fosagetse</p>	<p>-Go tlhokagala ga kagego go kgoreletsa kelelo ya ngangisano -Diphoso tsa puo le setaele se se fosagetseng di tlhola setlhangwa se se sa atlegang -Segalo le setaele tse di seng maleba</p>
SEELO SA MADUO	20–25	15–19	10–14	5–9	0–4